

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Հայրենիք չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը կը հրատարակուի : Տարեկան բաժանորդագրինն է Պոլսոյ համար երեք , իսկ գաւառաց համար երեք ու կես արծաթ մեծիս կանխիկ : Շտապագուման տողը երկու որուշ է :

Խմբագրութեան ուղղեալ նամակ եւս չը տրուիր : Լրագրոյս վերաբերեալ ո եւ գիր պետք է ուղղել տո. Տէր-Խմբագիր Մ. Յ. Մելիքեան Բիգա փաշա խան քիւ. 3 :

ԹԻԻ 586 ՏԱՐԻ ԺԱ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

1880 ՅՈՒՆՎԱՐ 16

ԱԶԳԱՅԻՆ.

Սովորոց Մասնախումբը առանց դործի սկսելու հրաժարական տուաւ : Ուսուցիչ Ս. Պատրիարք Հայրը պարտաւորեցաւ նոր Մասնախումբ մը կարգել կանխաւ անդամոց հաճութիւնն ստանալով :

Լիայոյս եմք որ նորընտիր Մասնախումբը ամենայն փութալանութեամբ պիտի դործէ և թշուառ ու սովատանջ ազգայնոց օգնութիւնն պիտի փութացնէ :

Արդէն Ս. Պատրիարք Հայրը 150 ի չափ կոնգակ յանձնեց Մասնախումբին կարեւոր ազգայնոց զրկելու և անոնց կարեկցութիւնը հրաւիրելու համար :

Բերկրութեամբ խմայանք որ Մանչեսթրի ազգայինք ալ 52½ ոսկի զըրկեր են Ս. Պատրիարք Հօր սովորոց բաժնեւ համար : Ն. Սրբազնութիւնը սոյն դուռմարը Մասնախումբին յանձնեց իւր նըպատակին դործածուելու համար :

Սակայն առանց շողորթութեան և յանուն արդարութեան պէտք է խոստովանիլ թէ մեր մէջ կարգ մը մեծամեծներ կան որք հասարակաց բարեոյն և օգտին նուիրեալ գործոց կամ հաստատութեանց իրենց քսակը գոցելէ զատ առաքինական ձեռնարկութեանց համար փոքրիկ աշխատութիւն մը իսկ չեն ուղեր յանձն առնուլ և հեռի հեռի կը փախչին առաքինութեան նուիրեալ պաշտօններէ , իբր թէ իրենք Հայ եղած չլինէին կամ նախատինք համարէին իրենց Հայութիւնը , մինչդեռ անձնական սին հաճոյնց և վաղանցիկ զուարճութեանց համար հարկւրաւոր ոսկիներ կը վատեն :

Մարդ կը հիանայ և կը յափշտակուի երբ Յոյն մեծամեծաց վերջին օրերս իւրենց ազգ. հաստատութեանց նուիրած մեծագումար ոսկիներուն ցանկը կը կարգայ որ Թաթ Թիւ Պօսթօրի մէջ հրատարակեալ է : Այս դուռմարը 30 հազար ոսկին կանցնի . որոյ նուիրատուաց մէջ մեծապանծ կը փայլին Պ. Ժորժ և Պ. Նիքօլա Չարիֆի , Պ. Նէկրէփօնթ , Սթէֆանովիչ , Գօթօնէօ Էայլն : Ահաւասիկ նախանձելի օրինակ մը մեր ազգային մեծամեծաց եթէ սիրտ և զգացում ունին : Ինչ աղին և գեղեցիկ գործ է ունենալ և բարեբարելը . . . :

Դատական գործոց վսեմ. նախարարին կողմանէ առ Պատրիարքարան ուղղեալ գիր մը կը ծանուցանէ թէ կալուածական վկայագրերը և անցագրերը որք Ազգ.

Պատրիարքարանաց կողմանէ կը տրուէին մինչև ցայսօր , այսուհետև Թաղապետութեան կողմանէ պիտի տրուին :

Այս գիրը քանի մը շարաթ առաջ հրատարակեալ Պաշտօնական ծանուցման ոգւոյն և իմաստին կը համապատասխանէ ճշդիւ :

Գոհութեամբ խմայանք թէ Թէրճէմանը Էֆէքեարի արտօնատէր և Տնօրէն-խմբագրապետ Էֆէնտինը երկուշաբթի իրիկուն բանտէն արձակուելու են դատաստանը շարունակելու պայմանաւ :

Խորին երախտագիտութեան արժանի են Ս. Պատրիարք Հօր այս մասին տարած ազգասիրական ջանքը և առ Բ. Դուռն ուղղած աղբու թաղերիները : Նոյնպէս շնորհակալութեան արժանի է Ոստիկանութեան դրան բանտարանի տնօրէն Երպրեքճեան Մկրտիչ Էֆէնտի մարդասիրութիւնը որ յիշեալ խմբագրաց գիւրակեցութեան և հանգստութեան համար հարկաւոր եղած միջոցները մատակարարեց , որով և ազգային խմբագրաց երախտագիտութիւնը վայելեց :

Երզնկայէն առ մեզ ուղղեալ նամակէ մը կը տեղեկանամք թէ տեղւոյն Ժողովրդեան կողմանէ հանրագիր մը կը ոտորագրուի եղեր ընդդէմ Թաղէոս Էֆ. Բաղրատունոյ որ Երզնկայի Գաւառ. Ընդհ. Ժողովոյ ատենապետի պաշտօնը կը վարէ : Հանրագիրը որ Գեր. Առաջդին պիտի մատուցուի , Թաղէոս Էֆէնտի ազգայնաս արարքները թուելով և սուանց աղբին հաճութեան լոկ կառավարութեան հրաւիրանօք կառավարական ատենին անգամ կարգուիլը յիշեցնելով որ զլիսովին հակառակ է ազգային իրաւանց և կառավարական օրինաց և որուն դէմ բոլոր բարձած է Երզնկայի գաւառական վարչութիւնը , կը պահանջէ որ Թաղէոս Էֆ. կնքէ իւր ազգային կեանքը և բոլորովին հեռանայ ազգային գործերէ , որոց մէջ աւելի վնասուց քան օգտի պատճառ եղած է :

Հանրագիրը կը խնդրէ եղեր նաև Գեր. Առաջնորդէն որ ժամանակէ մ'ի վեր սոյն անձին հետ ունեցած սերտ առնչութիւնը բոլորովին թողու և զգուշանայ անոր չարահնար մեքենայութիւններէն :

— Արապկերի գիւղերէն ընկի Անջըրդեցի և Ս. Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանի աշակերտներէն Պետէֆ. Փողահարեան որ Բերայի Նարեկեան

վարժարանի մէջ դասատուութեան պաշտօն կը վարէր քանի մը տարիէ ի վեր , Երզնկայի Ընկերական վարժարանի գեղարուեստի և Հայնագրութեան դասատուի պաշտօնով մայրաքաղաքէս Երզնկա կը մեկնի քանի մ'օրէն :

Մանգումէի 1880 թիւ թերթին մէջ կը կարգամք թէ Թէրճէմանի փաստաբան Նաղարէթ Էֆէնտի Շահպաղեան իբր թէ Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյն ներկայանալով կիրակի օր , խնդրել է Թաղ. Խորհրդէն որ յատենի եկեղեցւոյ Թէրճէմանի խմբագրաց բանտարկութիւնը ծանուցանելով , Ժողովրդեան նիւթական և բարոյական օգնութիւնը խնդրէ առ բանտարկեալ խմբագիրս :

Մեք ևս Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ անգամ լինելով և նոյն առաւօտ մինչև վերջը Խորհրդարանը ներկայ դուռնուելով , արդարութեան պարտք մը կը համարեմք յայտարարել թէ Շահպաղ Էֆէնտի այսպիսի առաջարկութիւն մը երբեք չըրաւ Թաղ. Խորհրդոյ . հետեւաբար մեր պատուարժան պաշտօնակցին Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ նկատմամբ ըրած սոյն դիտողութիւնը գլխովին անհիմն է :

Աղէքսանդրապօլէն Մեղու Հայաստանի դրուած նամակի մը մէջ հետեւեալ տողերը կը կարգամք :

« Տալոյեանցի սրճարանում կատարուեցաւ ամսի 18 ին միևնոյն խնջոյքը : Գեղեցիկ և ուրախութիւթ էր տեսանել այդ տեղ մի երեւոյթ , երբ զանազան կենացներ վայելելուց զինի առաջարկուեցաւ Ներսէս պատրիարքին , Խրիսեանի , Խորենի , Երուանձտեանցի , Օրմանեանի և այլալիսի պատուական հողեւորականաց կենացը , Բաժակները սրտի ուրախութեամբ անընդհատ ընդունվում էին « կեցցե » ներով , Քեֆի լու տաքացած ժամանակ հանդիսականներից մի պարոն խնդրեց թամազային (կառավարին) առաջարկել « Դպրոցասիրաց » ընկերութեան յարատեւութեան բաժակ , իսկոյն կատարուեցաւ այդ առաջարկութիւնը , և հանդիսականներից մօտ 40 ըուրլի Ժողովարարութիւն եղաւ յօդուտ վերոյիշեալ ընկերութեան և յանձնուեցաւ այդ դուռմարը մի պատուական երիտասարդի , այն պայմանաւ , որ երբ 100 ըուրլի լրանայ , յանձնուի Պ. Ա. Յովհաննիսեանցին կամ Հ. Ղուկասեանցին , իբ-

րև մեր քաղաքում նոյն ընկերութեան ներկայացուցիչներն :»

Պատրայէն՝

Խմբագիր Տէր

Շատ կը ցաւիմ որ սիրելի ազգիս չեմ կրնար ուրախալիւր լուրեր հաղորդել այս հեռաւոր կողմերը գտնուող մեր Ազգայնոց վրայ, սակայն ապագային համար յուսաբեկ ըլլալն ալ լաւ չէ, այլ քաջ գիտելով որ ամեն հայ ստոր գըտնուի, շանալու է իւրովսանն օգտակար ըլլալ այն տեղի ազգայնոց որով ընդհանուր սիրելի ազգիս մեծ ծառայութիւն մատուցած կըլլայ :

Տ. Խմբագիր, ազգային վերաշինութեան մեծ գործին վրայ խորհող գլուխներ ցաւօք սրտի կը տեսնեն, որ օր ըստ օրէ աղքատութիւնը կը տիրէ ազգիս մէջ և ասոր պատճառ կը նկատեն նախ մեր ազգայնոց ուսումնական յետագիւմութիւնը երկրորդ անգործութիւնը և երրորդ պատճառ դժուած ինքնասիրութիւնն է որոյ վրայ փոքր իշատէ պիտի խօսիմ ներկայ յօդուածովս :

Մեր ազգայիններէն կը գտնուին այնպիսիք, որոնք սովորած են միշտ իրենց անձնական շահը ազգային շահէն շատ և շատ առաւել նախադաս համարել կամ աւելի ճիշտը ըսելով, ազգային շահը զոհել անձնականին, ասոնց մէջ կան որ կատարեալ գիտակցութեամբ կը գործեն, որոց համար մատնիչ և աղքատսպան անուններէն յարմարագոյն անուն չեմ կարող գտնել, կան ուրիշներ որ անգիտաբար մասնակից կըլլան այս ազգասպանութեան գործին այսինքն ուրիշներուն խորհրդով կը գործեն և կամ այլոց օրինակին հետեւել կստիպուին, յայտնի է որ այս երկու կարգի շահախնդիր ազգայիններէն առաջինները որ աստիճան ապագայ հայ սերունդի անիծիցը արժանի են, և ահա ասոնցմէ մէկ երկուքի անունները պիտի տամ Ձեզ ի զգուշութիւն այլոց :

Ասկից 5-6 տարիներ առաջ բաւական ժամանակ Պատրա բնակելովս ընդարձակ տեղեկութիւններ ունեցայ քաղաքիս ազգային վիճակի վրայ, որ այնչափ տխուր և անկարգ էր, զոր բարեփոխելու յոյսը չէի տածեր սրտիս մէջ, վասնզի չեմ ըսեր անհնարին դոնէ շատ դժուար կը գտնէի. սակայն այս անգամ վերստին դալուս մտադիր էի որ եթէ առիթ մը ներկայի, աշխատիմ առ այն և դարմանեմ յառաջագոյն ըրած զանցառութեանս հետեանքն եղած չարիքն ու վնասք. արդ այս առիթը ներկայացաւ ինձ Պաղատառ նախորդ առաջնորդ Գեր. Մաղաքիա վարդապետին Երուսաղէմ զնալու համար քաղաքս գալովը :

Տեղւոյս սուրբ եկեղեցին տարեկան 200-250 օսմ. ոսկւոյ չափ եկամուտ ունի ըստ ասութեան նոյն իսկ անոնց, որոնք ցարդ նոյն եկամուտները իրենց կողորդը անցուցած են անհնարին անխղճութեամբ, ասկից շատ առաջները չը գիտեմ, բայց 20 տարիէ ասդին եղած միւլթէվէլլիքը (Մահտեսի Յարութիւն

Պաղատառեան և իրեն յաջորդ իւր որդին Պաղատառ Յարութիւնեան) եկեղեցւոյ անհրաժեշտ պէտքերն ալ զանց առնելով ամբարիշտ ընթացք մը բռնած են տարին քանի մը ոսկի աւելի ուտելու համար, ասոնց ամբարշտութեան և անիրաւութեան վրայ Ձեզ գաղաբար մը աալու համար սաչափ կըսեմ որ տեղս եկող ամէն մէկ քահանայի վրայ (Ձուդայէն կուգան) մէկ մէկ պակասութիւն գտնելով փոքրաթիւ ժողովրդեան (20 տան) աչքէն կը հանեն և տակաւին յաջորդ մը չեկած ճամբու կը գնեն զայն և մինչև յաջորդին գալը եկեղեցւոյ դուռը գոցելով անոնց թոշակը կը կլլեն անխղճաբար, այսպիսի դէպքեր այնչափ յաճախ պատահած է որ զանոնք հոս թուել աւելորդ կը համարիմ, այս անգամ ալ չորս ամսէ ի վեր գոցուած եկեղեցւոյ դուռը վերոյիշեալ գեր. Հայր Մաղաքիա վարդապետը բանալ տուաւ և ցիր ու ցան ժողովուրդը հաւաքելով միացուց ի սէր և յԱստուածապաշտութիւն յորդորեց :

Ժողովուրդը այսպէս միանալով նոյ. Ալին նոյն իսկ յիշեալ սրբազանը տեղւոյս առաջնորդ ընտրեց միակամ և միախորհուրդ բացի երկու անձերէ. որոնք միւլթէվէլլիին արբանեակներն ըլլալով և անոր գողութեանցը մասնակից բնակաւնաբար հաճութեամբ չը պիտի նայէին ժողովրդեան սոյն ընտրութեան վրայ, սակայն ժողովուրդը այս ընդդիմութիւնը բանի տեղ չը գնելով իր գործը յառաջ վարեց և չաբաթ մը վերջը քուէով չորս անձինքներէ բաղկացեալ ազգային ժողով մ'ալ ընտրեց, որոյ պաշտօնը պիտի ըլլայ եկեղեցւոյ կալուածոց մատակարարութիւնը և ազգային ուսումնական զարգացման փոյթ տանել, որն որ ցարդ միանգամայն զանցառութեան տրուած էր այնպէս որ փոքր ժամանակէն հայերէն լեզուն գիտցող այս տեղ ոչ ոք պիտի գտնուէր, և գիտէք որ լեզուի կորուստը ինչ աստիճան ցաւալի կորուստ է ազգայնութեան համար :

Այժմ, ինչպէս կըսէ Եղիշէ վարդապետ, արդ օրհասականը հզօրագոյնս մարտնչին, այնպէս ներկայ միւլթէվէլլին տեսնելով որ մինչև ցարդ իբր իրենց ժառանգութիւնը համարուած ազգային եկամտի աղբիւրները իրենց անարդ և վատթար շահախնդրութեան աւաղանին մէջ չը պիտի վաղեն, հակառակ ազգային ժողով մեղմ և բարեկամական աղբարարութեանց որոնցմով եկեղեցւոյ հաշիւն ու տամարները կը պահանջուէր իրմէ, չուղեց ցարդ հաշիւներ տալ այնպէս որ ազգային ժողովը պարտաւորեալ կառավարութեան դիմեց երկու օր յառաջ և բնաւ տարակոյս չունիմք որ մօտ ժամանակէն ամեն բան կարգի կանոնի կը դրուի. և Ա. Պատրիարքին ալ այս մասին մանրամասնաբար տեղեկութիւններ տալով խնդրած ենք որ ժողովրդեան սոյն ընտրութիւնը փութով վաւերացնելու բարեհաճի, և կը յուսանք որ նորին բարձր սրբազնութիւնը տեղւոյս փափուկ կացութիւնը նկատողու-

թեան առնելով իւր պատասխանագրով սոյն ընտրութիւնը վաւերացնելով հանդերձ կը խորախուսէ զմեզ մեր այս ազգայէն ձեռնարկին մէջ, որն որ կը յուսանք, Տեառն շնորհիւ յաջողութեամբ պիտի պսակուի ի մօտոյ :

Վերջապէս մեծ. Տէր, քաջայոյս լինելով որ սոյն յօդուածը ճանկաստանի հեռաւորագոյն անկիւններէն հնչուած սոյն հայկական առաջին աւետարեր թուղթը արձագանք պիտի գտնէ ձեր օգտակար թերթին մէջ, և խոստանալով ձեզ նաև այսուհետև տեղւոյս ազգային վիճակին վրայ հետզհետէ ուրախալիւր և յառաջադիմական տեղեկութիւններ տալ,

Մնամ Ազգիս յառաջադիմութեան

ցանկացող

1879 Նոյ. 25

Գ. Կիւլապեան

Պատրայ

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆ

Շաբ. և վերջ Դեմ 585

Մերեան Սարգիս Էֆէնտիի սոյն ընտիր ընտիր հանգամանքներ որչափ որ արդիւնք էին նորա մտաւոր զարգացման և բնածիր յատկութեանց, ոչինչ նուազ արդասիք էին նաև բարեպաշտ և ազդասէր ներշնչմանց այն սերնդին որ ըստ աւանդութեան այլ ոչ սակաւ վաւերական հաւանականութեան ասկէ երկուք ու կէս դար յառաջ Ս. Մինասայ լեռին ստորոտը կամ Բիւթանական լեռանց մի բարձրաւանդակ և ծովահայեաց լեռնադաշտակին վրայ մեր նահապետ Հօր նման Պարտիզակ տունը կամ գիւղը շինող չէնցրնող եօթն տանուտէրներէն մին էր, որ ի սկզբանէ անտի հայրենեաց օգտին օժանդակ հանգիստացած է. և գիւղին երկրագործութեան անյարմար հանգամանքն ի նկատի առնելով ինչ ինչ օգտակար արհեստներ ներմուծել ծաղկեցուցեր և երկրին շահաբեր գործունէութիւնը ինքնաբեր մտրակեր է : Ինչպէս ձիւքով նոյն և ցեղով ալ աղնիւ էր Սարգիս Էֆէնտին :

Սարգիս Էֆէնտին իւր հարց արեան հետ ժառանգած էր նաև նոցա հոգւոյն և ձրից բարեմասնութիւնը : Անձ մը որոյ ցեղը դարէ մ'աւելի ծնած երկրին, ապրած ազգին կամ ժողովրդեան մէջ խելքովը, գործքովը, ընկերական բարձր գիւրքովը կամ նիւթական, հոգեկան և առաքինական գերադանցութիւններով նշանաւոր հանգիստացած է յաջորդաբար, հասարակաց բարւոյն և օգտին ի նպաստ գործածելով իւր գերադանց առաւելութիւնքը. կը վերաբերի ընկերութեան այն դասուն, զոր մարդկային պատուասիրութիւնը ազնուական կը կոչէ : Ապա Սարգիս Էֆէնտին աղնուական Պարտիզակցի մ'էր. իւր գերդաստանը, իւր համբաւը, իւր գործերը և իւր քաջալիւրթ տաղանդը Պարտիզակի անկապուտ և անթաւաճ յիշատակը պիտի կալմեն : Լաւ զննեցէք սա վեհաշուք հանդուցեալը, միթէ՞ իւր թառամեալ և դալկահար գէպքը տակաւին կենդանի չկրե՞ր իւր վրայ աղնուական և իշխանական սերունդի տիպն ու տիպարը :

ՀԱՅՐԵՆԻԷ

Ո՞վ էր այն որ երբ նայէր Սարգիս էֆէնտին Բարձրահասակ, թիկնաւետ, անձնեայ, չքեղ ու վեհ կերպարանքին, այն կայտառ, առողջ, մեծավայելուչ, աղբերակ, ալէծաղիկ դէմքին, ճոխածեմ գնացքին, անվեհեր, ճարտասան, առողջաբան խօսուածքին, և չըսեր իւրովի « ահա մի ընտիր Հայ քաղաքացի » : Տեւսէք սա մեծագեղ աչքերը, թաւ յոնքերը, երկայնատեղ արտեանունքը, որոյ մէջէն Արեգակ մ'առաջ ամեն խառն խորութիւն, ամեն մէգ ու մթութիւն թափանցող կորովաբիւր զոյգ մ'աչեր խայտակն և լուսացայտ կը թաւալէին : Տեսէք սա բրդաձև ճակատը՝ կարծես հանճարոյ թափուր մնացած տաճարի մը գմբէթն է կամ կամարը : Լաւ նկատեցէք սա մեծավայելուչ և պատկառելի դէմքը՝ որոյ մէջ մի դիմն ու խորշոմ թէ և թուումս՝ այլ կերակր իբրև հմուտ թեան մը մատենէն պատատած թերթեր, բոլոր այս մասունք միթէ չե՞նցցներ թէ բեկորներ են դեռ նոր կործանուած իմաստութեան մը այն մեծ պալատին ու տաճարին, որոյ մէջ հանճարոյ թագաւորը և առաքինութեան թագուհին կը բնակէին և կ'ողևորէին դեռ երէկ ըզհանգուցեալն : Այո՛, մարդ և բնութիւն համահասար կը խօստովանին և կը հոչակեն թէ՛ Մկրեան Սարգիս էֆէնտին մեծ էր և այն մեծ մարդերէն որ ուր և որ ատեն ծնին, իրենց փառաց և պատուոյ Հայրենիք մը կը ստեղծեն : Եթէ Սարգիս էֆէնտին Պարտիզակի նեղ շրջանակին տեղ մի Եւրոպական աշխարհի մէջ ծնէր ու մշակուէր, տարակոյս չկայ թէ՛ դարն ու դարեցին իւր հանճարոյ զէկովը կառաւարող աշխարհավար նախորդներէն մին կը լինէր : Յուզող և խուզող միտք մը, զօրաւոր կամք մ'ունէր : Իւր նեղ շրջանակին մէջ իսկ քաղաքագիտի պէս հեռատես և շրջահայեաց : Փիլիսոփայի պէս խոհուն, ծանրադուլս էր և ծանրաբարոյ : Վեհանձն էր : Պահ մը զինքը մտածելէ դադրելով՝ այլոց վրայ խորհել կը սկսէր : Անձնուէր էր : Ուրիշին համար պահ մը ապրելու կտրճութիւնն ունէր : Անյիշատի էր : Եթէ չ'սիրեր, չէր ալ ատեր : Անկարելի է որ մարդ չ'ունենայ իւր տկար ու թերի կողմեր : Արևն անգամ իւր բիծերն ունի : Մեծ գեղեցկութեանց քով առ ոչինչ կը գրուին փոքրիկ տղեղութիւնք : Գերեզմանը՝ քառաւան մ'է : Գերեզմանէն անդին ներողութիւնն ունի հայրենիք : Հանգուցելոյ մը ներքին կենաց կամ անձնականութեան մէջ բիծ կամ ստղիւտ որոնելու փոքրութեան մը քննադատելը՝ դիակի մը կից զարնելով վրէժ լուծող վատէն աւելի վատանալ մ'է : Սարգիս էֆէնտին մեծ ծնաւ, մեծ ապրեցաւ, մեծ մեռաւ : Իւր հայրենասիրական առաքինութեանց մէջ ամենէն չնաչառահիւն Պարտիզակն ու Պարտիզակցին սիրելի էր :

Պարտիզակի ժողովուրդն ալ շնորհակալ եմ որ՝ իմ ըսելէն առաջ՝ իր բարերարին չափազանց սիրոյն և օրհնեալ յիշատակին վերջին՝ այլ արժանաւոր պա-

տիւն ու պարտքը հասնոց : Հանգուցելոյն մնացորդը՝ հակառակ ննջեցելոյն կամաց՝ եկեղեցւոյ բակին մէջ՝ Հօր ձախ կուշտը հանգոյց և ըսաւ սա արձանագրութիւն Պարտիզակը թողուցիր ո՛ր Մկրեան, բայց Պարտիզակն զբեղ չ'թողուր, մեռար բայց ամեն Պարտիզակցի սրտին մէջ անմահ ես » :

Յէ տարեկան էր և Յէ օր լերդախտի դժնդակ խօթութեամբ մը ծիւրել ծընդելէ յետոյ՝ մահուն քունը ննջեց Մեծ Մկրեան Սարգիս էֆէնտին : Տէր եղբոր անմիջական ինամոցը կարօտ կը թողու մի մանկամարդ այրի : Կը յանձնէ վեց զաւակ, երկու ամուսնացեալ և երեք ծաղկատի դստերը : և մէկ հատիկ արու 18 ամեայ հօրամայն զաւակ մը՝ Արտաշէս անուն, որ Ռօպէրթեան վարժարանի յառաջագէմ ուսանողներէն մին է : և իւր ուշիմ և առաքինի բնոյթը կը յուսադէ և կ'սփոփէ իւր աղնիւ Հօր ցաւակիցները, պիտի միթարէ իւր որբեւայրի մայրը և իւր որբ քոյրերը, և թէ՛ հօրն արեան հետ ժառանգած է նաև նորա ընտիր ընտիր ձիւրքերը : Պարտիզակի և Նիկոմիդիոյ վիճակին մէջ Մկրեան գերդաստանին ունեցած համբաւը կենդանի պահելու մեծ յոյսն առ այժմ կուգայ կը կեդրոնանայ հանգուցելոյն հոգեհատոր և սրտակցորդ եղբոր Տ. Յովհաննէս Հօր վրայ, որ անշուշտ շարունակելով իւր մեծ եղբայրը՝ նուա ծանրաբան կորուստը թէ հանգուցելոյն վրէժ տահար ընտանեացը զաւակացը թէ մեղ և թէ ամեն հայրենասէրներու մոռցունել պիտի տայ : Մեծ Սարգիս էֆէնտին և Գեր. Տ. Յովհաննէս Հայր զոյգ մ'ամուրք էին, որ Մկրեան գերդաստանին բախտը, պատիւն ու փառք ամեն արեւածի ու վարկածի առջև կանգուն և աննրկուն պահեցին :

Իսկ գալով քեզ, ո՛ր Հայր, դու որոյ սիրտը Յակոբիկի գերեզմանին վրայ դեռ նոր ջախջախուած էր, դեռ սիրելի որդւոյդ աճիւնը թրջող արցունքները չը ցամբած՝ յաւիտեական վշտաց ու արտասուաց աղբիւրներ բղխեցոյց եղբորդ՝ Սարգիս էֆէնտինի մահը : Մեռելով ցաւակոծ ճակատդ ու վշտաբեկ քամակդ, լե՛ր հլու և կայ պատկառ այն անողոր և անբողոր վճռոյն, զոր հոչակցին մահն և Աստուած :

Բարեկամը, իրաւ է որ անկարելի է անթաց աչօք նայիլ հանգուցելոյ մը վրայ այլ գիտնալու եմք ալ որ անմահ չենք ստեղծուած : Կը ծնինք մեռնելու համար, կուգանք՝ ճիշտ այնպէս ինչպէս մի պանդուխտ և մի ճամբորդ : Անտրտունջ ու անմուռնջ թոյլ տուք նեղեցիկն ու անցորդին երթալ ժամանել իւր վերին ու վերջին օթեանը :

Կորսուած կամ կորսնցուցած բանին վրայ է որ մարդ կը ցաւի : Մեռնելը՝ կորսուել կամ կորսնցնել չէ : մեռնելը երկինք դաղթել, մեռնելը Աստուծոյ քով հլու երթալն է : Երկինք դաղթականին, Աստուծոյ հիւրին քայլերուն վրայ չէ թէ մեր աղի լեղի արցունքը, մեր գաղջ հա-

ռաչանքը, այլ մեր շրթանց ալելուները, մեր հոգւոյն իղձերը անթառամ ծաղկափունջերու նման լիաբուռն սփռելու սրկելու ենք : Մեռնելը հասարակաց է : Ամենուն ճակատագիրն բաժնելն ինչո՞ւ ցաւ պատճառէ մեզ : Արի, քրիստոնէի մը համար գերեզմանը անմահութեան դաւիթն է : Անմահութեան տաճարը մըտնելու համար՝ պէտք է անցնիլ այդ դաւթէն : Մեռնելը՝ տարրաբաշխել մ'է ըստ մարմնոյ, այլ անմահանալ է ըստ հոգւոյ : Անմահին համար կը ժպտին թէ կարտասուեն :

1879 զեկտ. 23

Ա. Լ. Կ. Կ.

Պաղչէճիք

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ

ԸՆԴ Բ. ՀՈՎԱՆԱԿՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԱՐՏԻ

ԱՆԳՂԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆՈՒՀԻՈՅ

Ի ՆՊԱՍՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ ՀԱՅՈՒՅՆԱՅ ԸՆԿ.

Ի Թատրոն ՎԷՐՏԻ Բերա Ե. Երեկոյ

17/29 Յունիս 1880 Ժամը և ին

ՏՈՄՍԿ

Մտից եւ Վիճակահանութեան գին երեք արծաթ մէճիտ

Վիճակահանութեան դրուածը դորդ մ'է : Ընկերութեան անդամակից երեք օրիորդներէ բանուած :

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԱՐՏԻ ԹԱՆՁՆԱԿՈՒՄԲ

Տիկին Նալը Վահան Նախագահ

Տիկնայք

Մ. Փորթուղալեան

Մ. Եսայեան

Մ. Խօրասանճեան

Բ. Մէսցէլի

Պ. Շապուրօֆ

Յ. Շահինեան

Է. Չայեան

Գ. Սեւեան

Բ. Տիւսափ

Լ. Քափամաճեան

Պարահանդիսի կարգադրութեան դործոյ Տիկնայնց Յանձնախմբին կողմէ յանձնառու եղած են հսկել Վսեմ Մաքսուտեան Սիմօն Պէյ, և մեծ. Բարսեղ Հալաճեան, Միսաքեան Պետրոս, Նարատունկեան Գաբրիէլ և Ազնաւոր Գէորգէֆէնտին :

Պիղմարը իշխանը Պէրլին վերադարձեր է :

— Սալըզալըրի Մարգիլը հարբուխով անկողին մտեր է :

— Արեւմտեան Իրանտիոյ մէջ անօթութիւնէ շատեր մեռեր են :

— Աֆղանիստանի Րօպէրթս զօրավարին և գլխաւոր սպայից շքանշաններ պիտի տրուին :

— Ամիրալ Հօրնպի Սըր Պօլան Սէյմուր պիտի յաջորդէ :

— Ստանտար կըսէ թէ Ռուսը Թէքէ-Թիւրքմէններէն չարաչար յաղթուեր և մթերքներն այս վերջիններուն ձեռքը ինկեր են :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՏԱՏԵՑՈՅՑ

1880 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

ՎԻՄԱԳՐԵԱԼ

Մ. ՈՂՏԵՐԷԼ Է ԸՆԿ.

Սոյն տարեցոյցը որ զանազան գոյնե-
րով Հայաստանի գլխաւոր քաղաքացի և
աւերակաց պատկերները կը ներկայացնէ
և ամբողջ տարուան օրերը և հայկական
տօները կը ցուցնէ, քաջալերութեան ար-
ժանի գործ մ'է և տուններու ու վաճա-
ռատներու մէջ գործածելու շատ յար-
մար է:

Կը ծախուի Մարտի 1-էն Վրացի Գէ-
ղապետի խան վերի հարկ թիւ 34 և դրա-
վաճառաց քով ի գին 1 արծաթ մէճիւտ:

ՕՐԱՅՈՅՑ 1880

ՏԵՐ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Գին մեճիւտ դրամ 1 դրոշ

ՕՐԱՅՈՅՑ 1880

ԳՐԱՍԻՐԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Գին մեճիւտ դրամ 1 դրոշ

ՕՐԱՅՈՅՑ 1880

ՍՈՒՐԲ ԵՐՈՒՍԱՂԻՄԱՅ

Գին մեճիւտ դրամ 1 դրոշ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՅՈՅՑ 1880

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

Գին մեճիւտ դրամ 2 գրոշ

Կը ծախուի ամէն գրաւաճառաց քով և
Զարդարեան վաճառատունը վաւերացեալ Հիւ-
անդանոցի կնքով. ընդարձակ օրացոյցը կը
պարունակէ 80 երեսէ բաղկացեալ յաւելում
մը այլազան և կարեւոր նիւթերու, որք են,
Քաղաքավարութիւն, Զարդարանք, ու Մաք-
րութիւն, Ենթ շնորհքի վրայ ընդհանրապէս.
Այցելութեան վրայ, Նամակագրութեան, Հաց-
կերոյթ տալ, Սկզբունք Եպիկտետոսէն քաղ-
ուած. Կիրքերու վրայ առողջապահական տե-
տութեամբ. Բարկութիւն, Վախ, Տխրութիւն
կամ վիշտ. Նախանձ, Յուսահատութիւն:
Այլ և այլք, Մանրալէպք, Կարծեցեալ մահ,
Ինչ ինչ պտուղներ երկար տունն պահելու կեր-
պեր: Զուարճալիք, Երգ պանդուխտ յաւատա-
նելի, Ծիծեռնակ:

ԴԱՍԱԳԻՐԲ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԵՏԱ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՄԱՐԱՆԱՅ

Հատոր Ա.

Երկրաբանական Մասնա Գալմաճեան

Սոյն նորատիպ երկրաբանութիւնը որ 232
երեսէ կը բաղկանայ, իւր սահուն լեզուաւ
և գիւրդաւոր ոճով մասնաւոր յատմական
կարեւոր յաւելումներով Աղղ. վարժարանաց
մէջ իբրեւ դասագիրք գործածուելու շատ
յարմար է:

Գինն է 4 դրշ, արծաթ մէճիւտ:

Կեդրոնատեղին է Գալմաճեան գրատունը.
Կը գտնուի նաեւ ուրիշ գրաւաճառաց քով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Մասն առաջին մասնաւոր դպրոցներ

Գրէջ ՅԷՐԱՅԱՆԻ ՄԵԼԻՔԵՆԵՅԻ

Կեդրոնատեղին է Մանուկ ժաշա թիւ 239
Պ. Երեւմ ֆախաղեանի գրատունը և կը գտ-
նուի ամէն գրաւաճառաց քով. գին 3 դրշ.
արծաթ:

ԻԼՄԻ ԻԼԱՆԻ

ՄՈՒԹԵԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գրէջ ՊԵՏԱ ՎԱՐՄԱՐԱՆԱՅ

Աւազարդ Կեդրոն

Սոյն երկրաբանութիւնը որ 700 երեսէ բաղ-
կացեալ է, կը ծախուի Վալմիւս Սեղբոս խա-
նը ի գին երկու արծաթ մէճիւտ:

ՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Բանալիստիք

ՄԱՂԱՔԻԱՅ Ծ. ՎԱՐՄԱՐԱՆԱՅ ՕՐԱՅՈՅՑ

Արտասանեալ ի Լաւրանի կրթարանաց
Ընկերութեան:

Սոյն գիտնական վարդապետին հըմ-
տալից ատենախօսութիւնը արժանի է բա-
նասիրաց և ամէն կարգի ազգայնաց ըն-
թերցանութեան:

Կը ծախուի բոլոր գրաւաճառաց քով
ի գին 3 դրշ. արծաթ:

ԵՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱՐԲ

ԳԱՂԱՅՆ ՀԱՐԲԱՅ

ԳՐԵԱՅ

ԵՍԱՅԻ Վ. ՂԵՆՈՆԴԵԱՆ ԱՊԱՀՈՒՆԵԱՅ

Միաբան Ս. Կարապետ ուխտին

Տարօնոյ

Կը ծախուի բոլոր գրաւաճառաց քով:

ԳԱՂԱՅՆ ԱՎԱԴԵՄԻԱ

ՏԱՐԵԱՆ ՆԻՍՏ

ՀԱՊԱՐԱԿԱՆ ԺԱՐ

ՊԱՐՈՆ ԺԻԻԼ ՍԻՄՈՆԻ

ՏՆՕՐԵՆԻ ԱՎԱԴԵՄԻԱՅԻ

Թարգմանաց

Ե. Ս. Ասլանեան

Սոյն օգտակար թարգմանութեան գրքոյկը
կը ծախուի բոլոր գրաւաճառաց քով:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ն. ՏԵՐ ՂԵՆՈՆԴԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՂՈՒ

Այբեկարան և սկզբնական ընթերցարան

Մանուկներու համար

Ա. ՏԱՐԻ

(Երկրորդ օրացույցն է արտադրուած)

1879

Մայրենի լեզուի առաջին մասը որ Պօլսոյ
աշխարհաբանի վերածուելով հրատարակուած
է այսօր, արդէն Ռուսաստանի դպրոցներու
համար մինչև և Եօթերորդ տարեկաններու
հասած է: Բնութի գործ մ'է չորս տարուան ըն-
թացքի բաժնուած որք հետզհետէ պիտի հը-
րատարակուին: Մեծապէս կրնայ օգտակար
լինել աղջակին վարժարանաց:

Կեդրոնատեղին է Արարատեան Ընկերու-
թեան գրատունը, Կալաթա, Կէօզէ-Օղլու
խան թիւ 13, կը գտնուի նաեւ Հայ գրաւաճա-
ռաց քով: Գին 3 դահեկան արծաթ:

ՄՏԱՄԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ԲԷԼԻՍԻԻ

(Մայրենի ոճ)

ՄԱՍԵ Բ.

Դատադոսիք և տրամախոսութիւնք
իւրաց և էական վրայ օրինակը և նիւթը բե-
րանացի և դրաւոր հրահանգաց 7 և 10 տա-
րեկան տղայոց համար:

Թ. ԹԻՐԱՆԱՆ

Սոյն գրքոյկին Ա. մասը մեծ ընդունելու-
թիւն գտած ըլլալով, Բ. մասն ալ իւր ընծայ-
եալ է այս անգամ. հեղինակը լաւ ընարութիւն
ըրած է և շատ յարմար է աղղ. վարժարանաց

մէջ իբր դասագիրք գործածուելու:
Կը ծախուի բոլոր գրաւաճառաց քով ի գին
հինգ դրոշ:

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Ի ՊԵՏԱ ԴՊՐՈՅՑ

ՅԵՐԵՅԻ

Ե. Մ. ՍԻՐԱՔԵԱՆ

Ահաւանիկ առաջին դասագիրք մը ընթեր-
ցանութեան, որ տղայոց հասկացողութեան
յարմար բարոյացից և գրօտալի նիւթեր պա-
րունակելէ զատ, քսանի չափ յատկապէս փա-
րադրեալ պատկերներով ճոխացեալ է:

Սոյն գրքոյկը 112 երեսէ բաղկացեալ, մա-
քուր կերպով տպագրեալ և կաղմեալ ըլլալով,
կը ծախուի Ենթ-ձամբ, Զիլինկիլիէր ճառոց-
ի թիւ 2. Ս. Ղուկասեան գրատունը և ու-
րիշ գրաւաճառաց քով:

Գին 2 1/2 դրշ. արծաթ:

ԲԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՂՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՈՅ

Վերոյիշեալ դասագրքին բացատրական
ձեռնարկն է որ կը ծառայէ գլխաւորաբար
Ուսուցիչներու և ծնողաց գործածութեան:
Գին 7 դահեկան արծաթ:

ՃԱՇԱԿ

ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՂԱՔԱՂ ՏԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵՂՈՒ

Հանդերձ գրական, պատմական, կեն-
սագրական և այլ ժանրոսքեամբ

Աշխարհայեաց Ա. Պիլեռեան

Աղջակին ամեն նշանուոր հեղինակաց
գործերէն քաղելով պատրաստուած է սոյն Հա-
ւաքածոյքը, որ բաց ի դանդաղ կարեւոր տե-
ղեկութիւններէ կը պարունակէ նաեւ Հայ բա-
նաստեղծներու կենսագրութիւնը, որոցմէ ու-
մանը շատերուն անձանոթ են:

Այս գիրքը մեծ գիւրդութիւն պիտի ընծա-
յէ դաստատուաց, միանգամայն Հայ երկտառա-
դաց և ընտանեաց, համար ընթերցանութեան
մէկ հաւելի գիրք մն է:

Կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատունը,
կը ծախուի նաեւ ամէն գրաւաճառաց քով.
Նոյնպէս ջրավաճառ Պօլսոյ աղջակի խանութը
և Բերա Պ. Վալսի գրատունը: Գինն է 10 դշ.
արծաթ: Շատ առնողին զեղչ կըլլայ:

Ա. Աղատախոհեան Վիլիսոփայական
բաւարան ժողովրդական: Տեղը առա-
ջին. կը ծախուի բոլոր հայ գրաւաճա-
ռաց քով. գինն է 1 դահեկան արծաթ:

ՓԱՏԱՐԱՆ

Գրէջ ԷՖԷՊԻ ՄԵԼԷԱՆ

Իւր գրասենեակը փոխադրած է
Պաղէ-Գարու Բախմ-Փաշա խան թիւ 13
և 14 սենեակները, իւր կը ծանուցանէ
ի գիտութիւն յաճախորդաց:

ՏԵՐ-ԻՄԱԳԻՐ

Մ. ՅԱՆԻՔԵԱՆ

ՏՊԱՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ
Բիգա փաղա խան թիւ 3